

Сан-Стефански мирен договор, сключен между Русия и Турция на 19 февруари/3 март 1878 г.

Текстът на договора е взет от "Българската държавност - в актове и документи", С., 1981, стр. 193-202

Негово величество руският император и Негово величество императорът на Отоманите, въодушевени от желанието да дадат и осигурят на своите страни и на своите народи ползите на мира, както и да предпазят всяко ново усложнение, което може да ги заплаши, назначиха за свои пълномощници със задача да уговорят, сключат и подпишат прелиминариите на мира:

Негово величество руският император, от една страна - граф Николай Игнатиев, генерал-адютант на Негово императорско величество, генерал-лейтенант; член на имперския съвет, награден с ордена "Св. Александър Невски" с брилянти и с много други руски и чуждестранни ордени, и господин Александър Нелидов, шамбелан на императорския двор, действителен държавен съветник, награден с ордена "Св. Анна", I-ва степен с мечове, и с много други руски и чуждестранни ордени.

И Негово величество императорът на отоманите, от друга - Сафвет паша, министър на външните работи, награден с ордена "Османие" с брилянти и с ордена "Меджидие", I-ва степен, и с много чуждестранни ордени, и Саадулах бей, посланик на Негово величество при германския императорски двор, награден с ордена "Меджидие" от I-ва степен и с ордена "Османие" от втора степен и много други чуждестранни ордени.

Които, след като размениха своите пълномощия, намерени в добра и надлежна форма, уговориха следните постановления:

Чл. 1. За да се тури край на постоянните спорове между Турция и Черна гора, границата, която разделя двете страни, ще бъде поправена според тук приложената карта, без посочените по-долу резерви, по следния начин:

От планината Добротица границата ще следва линията, посочена от Цариградската конференция, до Корито, през Билек. Оттам новата граница отива в Гадско (Метохия-Гадско ще принадлежи на Черна гора) и при сливането на Пива и на Тара, като възлиза на север по Дрина до сливането и с Лим. Източната граница на княжеството ще следва тази последната река до Приеполе и ще се отправи през Рострай до Суха планина (оставяйки Бихор и Рострай на Черна гора), като включва Ругово, Плава и Гусине; граничната линия ще следва планинската верига през Шлиб, Пъклен и по протежение на границата на Северна Албания през билото на планините Копривник, Бабавръх, Бор връх до най-високия връх Проклети. От тази точка границата щесе направлява през върха Бискашик и ще отиде по права линия до езерото Ижичени-Хоти. Като разделя Ижичени-Хоти и Ижичени-Кастрати, тя ще премине Шкодренското езеро,

за да достигне до р. Бояна, като следва нейния талвег до морето. Никшич, Гадско, Спуже, Подгорица, Заблиак и Антиварище останат на Черна гора.

Една европейска комисия, в която ще бъдат представени Високата порта и черногорското правителство, ще бъде натоварена да определи окончателните граници на княжеството, като нанесе на мястото в общата линия ония изменения, които тя ще намери необходими и справедливи от гледище на перспективните интереси и на спокойствието на двете страни, на които тя ще даде с тоя факт необходимите и признати равноценности.

Понеже плаването по р. Бояна е повдигало винаги спорове между Високата порта и Черна гора, то ще бъде предмет на един специален правилник, който ще бъде изработен от същата европейска комисия.

Чл. 2. Високата порта признава окончателно независимостта на княжество Черна гора.

Едно споразумение между руското императорско правителство, отоманското правителство и княжеството Черна гора ще определи за в бъдеще характера и формата на отношенията между Високата порта и княжеството, особено касателно установяването на черногорски агенти в Цариград и в някои места на Отоманската империя, където необходимостта от тях ще бъде призната, предаването на престъпници, избягали в едната или другата територия и подчинението на черногорците, които пътуват и пребивават в Отоманската империя, на отоманските закони и власти според началата на международното право и установените обичаи за черногорци.

Едно съглашение ще бъде сключено между Високата порта и Черна гора, за да се уредят въпросите, които засягат отношенията между жителите на покрайнините на двете страни и военните работи върху същите покрайнини. Въпросите, по които не ще може да се постигне съгласие, ще бъдат разрешени по арбитраж от Русия и Австро-Унгария.

За в бъдеще, ако изникнат спорове или стълкновения с изключение случаите на нови териториални искания, Турция и Черна гора ще предоставят уреждането на своите спорове на Русия и на Австро-Унгария, които ще решават арбитражно по общо съгласие.

Войските на Черна гора ще бъдат задължени да опразнят територията, която не се включва в посочените по-горе граници, в течение на десет дни от подписването на прелиминариите за мир.

Чл. 3. Сърбия се признава за независима.

Границата, посочена в тук приложената карта, ще следва талвега на Дрина, като оставя Малък Зворник и Закар на княжеството и като продължава старата граница до изворите на потока Дезево до Стоилак. Оттам новата линия ще следва течението на този поток до реката Рашка, а после нейното течение до Нови пазар. От Нови пазар, като върви нагоре по течението на потока, който минава до селата Мекине и Търговище, до неговия извор, граничната линия ще се отправи през Божур планина в долината на

Ибар и ще слезе по потока, който се влива в тая река при селото Рибаник. След това тя ще следва течението на реките Ибар, Ситница, Лаб и потока Батинце до неговия извор (върху Грапашница планина). Оттук границата ще следва височините, които разделят водите на Крива и на Ветърница и ще достигне по най-късата линия тази последната река при вливането на потока Миоватска, за да се изкачи по неговото течение, да премине Миоватска планина и да слезе към Морава при селото Калиманци. от тази точка границата ще слезе по Морава до реката Влосина при селото Стайковци, като възлиза по течението на тази река, както и по това на Люберазда и потока Кукавица, ще мине през Суха планина, ще следва потока Врило до Нишава и ще слезе по казаната река до селото Крупец, отдето тя ще стигне по най-късата линия старата сръбска граница югоизточно от Караул-Баре и ще я следва до Дунава.

Крепостта Ада-кале ще бъде изпразнена и разрушена. Една турско-сръбска комисия ще установи на мястото в присъствието на един руски комисар окончателното трасе на границата в течение на три месеца к ще уреди окончателно въпросите относно островите на Дрина. Един български делегат ще вземе участие в работите на комисията, когато тя ще сезанимае с границата между Сърбия и България.

Чл. 4. Мюсюлманите, които притежават собственост в териториите, анексирани към Сърбия, и които биха желали да установят своето местожителство вън от княжеството, ще могат да запазят своите недвижими имоти, като ги дават под наем или ги управляват чрез други лица.

Една турско-сръбска комисия в присъствието на един руски комисар ще бъде натоварена да решава суверенно в течение на две години всички въпроси, отнасящи се до установяване на недвижимата собственост, когато биха били засегнати мюсюлманските интереси. Тази комисия ще бъде също натоварена да уреди в срок от три години начина за отчуждаването на имотите, принадлежащи на държавата или на благотворителните фондации (вакъфи), и въпросите относно интересите на частните лица, които могат да бъдат там засегнати. Докато се сключи един пряк договор между Турция и Сърбия, който ще определи характера и формата на отношенията между Високата порта и княжеството, сръбските поданици, които пътуват или пребивават в' Отоманската империя, ще бъдат третирани според общите начала на международното право.

Сръбските войски ще бъдат длъжни да изпразнят територията, която не е включена в по-горе посочените граници, в срок от петнадесет дни от деня на подписването на прелиминариите за мир.

**Чл. 5. Високата порта признава независимостта на Румъния, която ще пре-
дяви своите права за едно обезщетение, което ще бъде уговорено между двете
страни.**

До сключването на един пряк договор между Турция и Румъния румънските поданици ще се ползват в Турция от всички права, гарантирани на поданиците на другите европейски сили.

**Чл. 6. България се издига в автономно, поданно княжество, с християнско
правителство и народна милиция.**

Окончателните граници на княжеството ще бъдат определени от една особена руско-турска комисия преди изпразването на Румелия от руската императорска войска. Тази комисия ще държи сметка в тези си работи за промените, които трябва да направи на мястото на главното трасе, за принципа на народността на болшинството жители на покрайнините според основите на мира, както и за топографските нужди и за практическите интереси на съобщенията на местното население.

Пространството на българското княжество е определено в общи черти върху тук приложената карта, която ще трябва да служи за основа на окончателното разграничение. Като се отделя от новата граница на сръбското княжество, граничната линия ще следва западната граница на Вранянската каза до планинската верига Карадаг. Като завива на запад, линията ще следва западните граници на Кумановската, Кочанската и Тетовската каза до планината Кораб; оттам - по реката Велещица до вливането и в Черни Дрин. Като отива на юг по Дрин и след това по западната граница на Охридската каза към планината Лина, границата ще следва западните граници на казите Корча и Старово до планината Грамос. След това през Костурското езеро граничната линия ще стигне до реката Мъгленица и след като следва нейното течение и мине южно от Яница (Енидже Вардар), ще се отправи през устието на Вардар и през Галико към селата Парга и Сарайкьой; оттам - през средата на езерото Бешикгьол към устията на Струма и Места и по морския бряг до Буругьол; по-нататък, вземайки североизточно направление към планината Чалтепе, през Родопската планинска верига до планината Крушово, през черните Балкани (Карабалкан), през планините Ешеккулачи, Чепелион, Караколас и Ишиклар до реката Арда. Оттам граничната линия ще бъде трасирана по направление на гр. Чирмен и като остава на юг гр. Одрин, през селата Сюгюлю, Карахамза, Арнаутчени, Акарджи и Енидже до реката Теке Дереси. Като следва течението на Теке Дереси и на Чорлу Дереси до Люлебургаз и оттам през реката Суджакдере до селото Сергюен, граничната линия ще отиде през височините направо към Хаким Табияси, гдето ще достигне Черно море.

Тя ще остави морския бряг при Манкалия и следвайки южните граници на Тулчанския санджак, ще достигне Дунава над Расово.

Чл. 7. Българският княз ще бъде свободно избран от населението и потвърден от Високата порта със съгласието на силите. Никой член от царуващите династии във великите европейски сили не може да бъде избран забългарски княз.

В случай на овакантияване на достойнството на княз на България изборът на нов княз ще стане при същите условия и същите форми.

Едно събрание на първенците (нотабилите) на България, свикано във Филипопол (Пловдив) или Търново, ще изработи преди избирането на княза под надзора на един руски императорски комисар и в присъствието на един турски комисар организацията на бъдещото управление според правилата, установени през 1830 г. след Одринския мир в Дунавските княжества.

В места, където българите са смесени с турци, гърци, власи (куцовласи) и други, ще се държи справедлива сметка за правата и интересите на тези населения в изборите и при изработване на органическия правилник.

Въвеждането на новото управление в България и надзорът за неговото упражнене ще бъдат поверени за две години на един руски императорски комисар. След изтичането на първата година от въвеждането на новото управление и ако по този въпрос се постигне съгласие между Русия и Високата порта и европейските кабинети, те ще могат да прибавят към руския императорски комисар и специални делегати.

Чл. 8. Турска войска не ще има вече в България и всички стари укрепления ще бъдат съборени за сметка на местното правителство.

Високата порта ще има правото да разполага по своя воля с военния материал и други предмети, принадлежащи на отоманското правителство и които биха останали в крепостите на Дунава, вече изпразнени по силата на примирието от 19/31 януари, както и с тия, които биха се намерили в Шуменската и Варненската крепост.

До пълното създаване на местна милиция, достатъчна да поддържа реда, сигурността и спокойствието и чийто брой ще бъде определен по-късно с едно съглашение между отоманското правителство и руския императорски кабинет, руски войски ще заемат страната и ще подпомагат комисаря в случай на нужда.

Тази окупация ще бъде ограничена също за един срок приблизително от две години.

Ефективът на руския окупационен корпус, съставен от шест пехотни дивизии и две кавалерийски, който ще остане в България след изпразването на Турция от императорската армия, не ще надминава петдесет хиляди души. Той ще бъде издържан за сметка на окупираната страна. Руските окупационни войски в България ще запазят своите съобщителни връзки с Русия не само през Румъния, но също през пристанищата на Черно море - Варна и Бургас, където те ще могат да организират, докато трае срокът на окупацията, необходимите депозити.

Чл. 9. Размерът на годишния данък, който България ще плаща на сюзерения двор, като го внася в банката, която Високата порта ще посочи по-късно, ще бъде определен по съгласие между Русия, отоманското правителство и другите кабинети в края на първата година от дейността на новата организация.

Този данък ще бъде установен върху средния приход от цялата територия, която ще съставлява княжеството.

България ще замести императорското отоманско правителство в неговите тежести и задължения към железопътната компания Русе- Варна след съглашение между Високата порта, правителството на княжеството и управлението на тази компания. Уреждането на другите железни пътища, които минават през княжеството, ще стане също по съглашение между Високата порта, установеното в България правителство и управлението на заинтересованите компании.

Чл. 10. Високата порта ще има право да си служи с българските пътища за превоз през определени пътища на своите войски, муниции, хранителни припаси в областите, разположени зад княжеството, и обратно.

За да се избягнат мъчнотиите и недоразуменията в упражнението на това право, като се гарантират военните нужди на Високата порта, един специален правилникще определи условията за това в срок от три месеца след ратифициранетона настоящия акт по едно съглашение между Високата порта и управлениетона България.

Разбира се, че това право ще се простира само до редовните турски войски и че нередовните, башибозуците и черкезите, ще бъдат изцяло изключени от него.

Високата порта си запазва също правото да прекарва през княжеството своята поща и да поддържа там една телеграфна линия. Тези два въпроса ще бъдат също уредени по горепосочените начини и време.

Чл. 11. Собствениците мюсюлмани или други, които биха установили своето лично местожителство във от княжеството, ще могат да запазят своите недвижими имоти в него, като ги дават под наем или управляват чрез други лица.

Турско-български комисии ще заседават в главните населени центрове под надзора на руски комисари, за да се разрешат суверенно в срок от две години всички въпроси относно установяването на недвижимите собствености, в които мюсюлмански или други интереси биха били ангажирани.

Подобни комисии ще бъдат натоварени да уредят в течение на две години всички въпроси относно начина на отчуждаването, експлоатацията и използването за сметка на Високата порта имотите на държавата и на благотворителните фондации (вакъфи).

След изтичането на поменатия по-горе двегодишен срок всички имоти, които не са били потърсени, ще бъдат продадени на публичен търг и сумата, която ще бъде събрана от тях, ще бъде употребена за поддържане вдовиците и сираците, както мохамедани, така и християни, жертви на последните събития.

Чл. 12. Всички крепости на Дунава ще бъдат съборени.

За в бъдеще не ще има никакви крепости по бреговете на тая река, нито военни кораби във водите на княжествата Румъния, Сърбия и България с изключение на употребяваните стационарни и леки кораби, предназначени за нуждите на речната полиция и митн~ческата служба.

Правата, задълженията и прерогативите на международната комисия на Долния Дунав си остават непокътнати.

Чл. 13. Високата порта поема да възстанови плавателността на Сулинския канал

и да обезщети частните лица, чиито имоти са пострадали от факта на войната и от прекъсване на плаването по Дунава, като даде за тия двойни разходи една сума от петстотин хиляди франка от тези, които и се дължат от Дунавската комисия.

Чл. 14. Веднага ще бъдат въведени в Босна и в Херцеговина европейските предложения, съобщени от отоманските пълномощници в първото заседание на Цариградската конференция, с промените, които ще бъдат направени по общо съгласие между Високата порта, руското правителство и това на Австро-Унгария.

Плащането на недоборите не ще се иска и текущите приходи на тези провинции до първи март хиляда осемстотин осемдесета година ще бъдат употребявани изключително за обезщетяване семействата на бежанците и на жителите, жертви на последните събития, и то без разлика на раса и религия, както и за местните нужди на страната. Сумата, която ще се дава ежегодно след този срок на централното правителство, ще бъде определяна в бъдеще в специално съглашение между Турция, Русия и Австро-Унгария.

Чл. 15. Високата порта се задължава да приложи скрупулъзно в остров Крит органическият правилник от 1868 г., като държи сметка за изразените вече желания на местното население.

Един подобен правилник, приспособен към местните нужди, ще бъде също така въведен в Епир, Тесалия и другите части на Европейска Турция, за които не е предвидено една особена организация в настоящия акт.

Особени комисии, в които местният елемент ще има широко участие, ще бъдат натоварени във всяка провинция да изработят подробностите на новия правилник. Резултатът от тези работи ще бъде даден за проучване от Високата порта, която ще консултира императорското руско правителство, преди да ги тури в изпълнение.

Чл. 16. Тъй като оттеглянето на руските войски от областите, които те са окупирали в Армения и които трябва да бъдат върнати на Турция, може да предизвика конфликти и усложнения, вредни за добрите отношения на двете страни, Високата порта се задължава да осъществи без повече бавене подобренията и реформите, изисквани от местните нужди в областите, обитавани от арменци, и да осигури тяхната сигурност срещу кюрдите и черкезите.

Чл. 17. Високата порта дава пълна и обща амнистия на всички отомански поданици, компрометирани през последните събития, и всички лица, задържани по този случай или изпратени на заточение, ще бъдат веднага пуснати на свобода.

Чл. 18. Високата порта ще вземе под сериозно внимание мнението, изказано от комисарите на силите-посредници по повод владението на гр. Котур, и се задължава да извърши работите по окончателното разграничение на турско-персийската граница.

Чл. 19. Военните обезщетения и загуби, причинени на Русия, които Н. В. руският император рекламира и които Високата порта се задължава да му заплати, се състоят от:

а) деветстотин милиона рубли военни разходи (поддържане на войската, доставка на материали, военни поръчки),

в) четиристотин милиона рубли загуби, нанесени на южните брегове на страната, на износната търговия, на индустрията и на железните пътища;

с) сто милиона рубли вреди, причинени в Кавказ вследствие нашествието;

д) десет милиона рубли вреди и загуби на руските поданици и институти в Турция.

Всичко: хиляда четиристотин и десет милиона рубли.

Като взема в съображение финансовите мъчности на Турция и в съгласие с желанието на Н. В. султана, руският император се съгласява да замени плащането на най-голямата част от изброените суми в предшествувания параграф със следните териториални отстъпки:

а) Тулчанския санджак, т.е. окръзите (кази) Килийска, Сулинска, Махмудийска, Исакчанска, Тулчанска, Мачинска, Бабадажка, Хърсовска, Кюстенджанска и Меджидийска, както и островите на Делтата и Змийския остров. Не желаейки да си присъедини тая територия и островите на делтата, Русия си запазва правото да ги размени срещу частта от Бесарабия, откъсната по Парижкия договор от 1856 г. и ограничена на юг от талвега на Килийския ръкав и устието на Стари Стамбул. Въпросът за разделната водна линия и за риболовството ще бъде уреден от една руско-румънска комисия в течение на една година след ратифициране на мирния договор.

в) Ардахан, Карс, Батум, Баязид и територията до Зоганлуг (следва описание на границата).

с) Териториите, упоменати в параграфи а и в, се отстъпват на Русия като равностойност за сумата един милиард и сто милиона рубли. Колкото се отнася до остатъка от обезщетението без десетте милиона рубли, дължими на руските интереси и институции в Турция, или триста милиона рубли, начинът за изплащането на тази сума и гаранцията, която ще се даде за нея, ще бъдат уредени по съгласие между руското императорско правителство и това на Н. С. султана.

д) Десетте милиона рубли, искани като обезщетение за руските поданици и институции в Турция, ще бъдат платени, след като исканията на заинтересованите бъдат проучени от руското посолство в Цариград и предадени на Високата порта.

Чл. 20. Високата порта ще вземе ефикасни мерки да уреди по приятелски начин всички спорни въпроси на руските поданици, висящи от много години, да обезщети тези последните, ако за това има основание, и да разпореди да се изпълнят незабавно издадените съдебни решения.

Чл. 21. Жителите на отстъпените на Русия места, които биха пожелали да установят своето местожителство вън от тези земи, ще бъдат свободни да се изселят, като продадат своите недвижими имоти.

За тая цел им се дава един срок от три години, начиная от ратификацията на настоящия акт. Щом мине тоя срок, жителите, които не са се изселили от страната и продали своите недвижими имоти, ще останат руски поданици.

Недвижимите имоти, които принадлежат на държавата и на религиозни учреждения, находящи се във от посочените местности, ще бъдат продадени в същия тригодишен срок по начин, който ще бъде уреден от една особена руско-турска комисия. Същата комисия ще бъде натоварена да определи начина, по който турското правителство ще изтегли военния материал, мунициите, хранителните припаси и други предмети, принадлежащи на държавата, и които биха се намерили в укрепленията, градовете и местата, отстъпени на Русия и още незавзети от руски войски.

Чл. 22. Руските монаси, поклонници и духовни лица, които биха пътували или пребивавали в Европейска и Азиатска Турция, ще се ползват от същите права, предимства и привилегии, с каквито се ползват духовните лица, принадлежащи на другите държави.

Правото на официално покровителство е признато на императорското посолство и на руските консулства в Турция както по отношение на гореказаните лица, така и на техните притежания, религиозни, благотворителни и други заведения в светите места и другаде.

Монасите в Атон (Св. гора) от руски произход ще запазят своите владения и минали облаги и ще продължават да се ползват в трите манастира, които им принадлежат, и във всичко, което зависи от тези последните, със същите права и прерогативи, каквито са осигурени на другите религиозни заведения и манастири в Атон.

Чл. 23. Всички договори, конвенции и задължения, сключени в миналото между двете високо договарящи страни относно търговията, подсъдността и положението на руските поданици в Турция и които бяха паднали поради войната, ще влязат в действие с изключение на ония клаузи, които биха били отменени от настоящия акт.

Двете правителства ще бъдат заместени взаимно за всички задължения и търговски и други отношения в същото положение, в каквото са се намирали преди обявяването на войната.

Чл. 24. Босфорът и Дарданелите ще бъдат отворени както във военно, така и в мирно време за търговските кораби за неутралните държави, които идват от руските пристанища или отиват в тях.

Високата порта се задължава следователно да не установява в бъдеще за пристанищата на Черно и Азовскоморе фиктивни блокади, които не са в съгласие с духа на декларацията, подписана в Париж на 14-16 април 1856 г.

Чл. 25. Пълното изпразване от руската армия на Европейска Турция с изключение на България ще стане в срок от 3 месеца след сключването на окончателен мир между Н. В. руския император и Н. В. султана.

За да се спечели време и да се избегне продължителното задържане на руските войски в Турция и Румъния, една част от императорската войска ще може да бъде насочена към пристанищата на Черно море или тези на Мраморно море, за да бъде натоварена на кораби, принадлежащи на руското правителство или наети за случая.

Изпразването на Азиатска Турция ще стане в срок от шест месеца от датата на сключването на окончателния мир и руските войски ще имат възможността да бъдат натоварени в Трапезунд, да се завърнат през Кавказ или Крим.

Опразването ще трябва да започне веднага след размяната на ратификациите.

Чл. 26. Докато руските императорски войски пребивават в места, които според настоящия акт ще бъдат върнати на Високата порта, управлението и редът на нещата ще останат в същото положение, както след окупацията. Високата порта не може да взема никакво участие там, докато трае това време и докато не се оттеглят всички войски.

Отоманските войски не ще могат да влязат в местата, които ще бъдат върнати на Високата порта, и последната не ще може да упражнява там своята власт, докато за всяко място и област, които са изпразнени от руските войски, комендантът на тези войски не съобщи за това на офицера, назначен за тая цел от страна на Високата порта.

Чл. 27. Високата порта поема задължение да не наказва по никой начин, нито да остави да бъдат наказани ония турски поданици, които са били компрометираны поради сношения с руската армия през време на войната.

В случай, когато някои лица биха пожелали да се оттеглят със своите семейства, следвайки руските войски, отоманските власти не ще се противопоставят на тяхното заминаване.

Чл. 28. Незабавно след ратификацията на прелиминариите за мир военнопленниците ще бъдат взаимно предадени с грижите на особени комисари, назначени от едната и другата страна, и които за тая цел ще се отправят в Одеса и в Севастопол.

Турското правителство ще заплати всички разноски за поддържането на пленниците, които ще му бъдат върнати, в осемнадесет равни срока в течение на шест години според сметките, които ще бъдат направени от гореказаните комисари.

Размяната на пленниците между отоманското правителство и правителствата на Румъния, Сърбия и Черна гора ще стане на същите основи: катовсе пак се извадят в сметките, които ще установят числото на пленниците, върнати от турското правителство, от числото на пленниците, които ще му бъдат върнати.

Чл. 29. Настоящият акт ще бъде ратифициран от техни императорски величества руския император и императора на отоманите и ратификациите ще бъдат разменени в петнадесет дни и по-скоро, ако това е възможно, в Санкт Петербург, където ще се уговори също мястото и времето, когато постановленията на настоящия акт ще бъдат облечени в обичайните тържествени форми на договорите за мир.

Разбира се във всеки случай, че високите договарящи страни остават да се смятат като формално свързани чрез настоящия акт от момента на неговата ратификация.

В удостоверение на което респективните пълномощници облякоха настоящия акт със своите подписи и сложиха там своите печати.

Направен в Сан Стефано на деветнадесетия февруари (трети март) хиляда осемстотин и седемдесет и осма година.

Окончателен параграф на чл. 11 на прелиминарния акт за мир, подписан днес 19 февруарий (3 март) 1878 г., който параграф е бил пропуснат и който трябва да прави неразделна част от казания член:

Жителите на българското княжество, които ще пътуват или ще пребивават в другите части на Отоманската империя, ще бъдат подчинени на отоманските закони и власти.

Сан Стефано, 19 февруари (3 март) 1878 г.

(п) Граф Н. Игнатиев (п) Нелидов

(п) Сафвет (п) Саадулах

Ратификациите на този договор бяха разменени в Санкт Петербург през м. март 1878 г.